



HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
429-23

meddelad i Stockholm den 21 mars 2024

KLAGANDE

Allmänna ombudet för socialförsäkringen
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 1 december 2022 i mål nr 2732-22

SAKEN

Omvårdnadsbidrag

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

1. Omvårdnadsbidrag är en socialförsäkringsförmån som kan beviljas en förälder till ett barn som på grund av funktionsnedsättning kan antas vara i behov av omvårdnad och tillsyn under minst sex månader. Bidraget syftar till att förbättra föräldrarnas ekonomiska förutsättningar att tillgodose det behov av omvårdnad och tillsyn som barnet har till följd av funktionsnedsättningen.

2. Beroende på omfattningen av barnets omvårdnads- och tillsynsbehov lämnas omvårdnadsbidrag med en fjärdedels, halv, tre fjärdedels eller hel förmån. För bidrag med en fjärdedels förmån krävs att behoven är mer än måttliga. För att få halv, tre fjärdedels eller hel förmån krävs att det är fråga om stora, mycket stora respektive särskilt stora behov.
3. Vid bedömningen av hur stort ett barns behov av omvårdnad och tillsyn är ska det bortses från behov som tillgodoses genom annat samhällsstöd.
4. AA ansökte om omvårdnadsbidrag för sin son BB från och med juli 2020. BB, som snart skulle fylla 17 år, hade behov av hjälp med bl.a. aktivering, motivering och instruktioner för att klara skolarbetet samt stöd i det sociala samspelet med sin omgivning. BB gick på gymnasiet och hade beviljats särskilt stöd i form av distansundervisning, vilket innebar att han deltog i undervisningen från hemmet.
5. Försäkringskassan beslutade att AA inte skulle få omvårdnadsbidrag för BB. Enligt Försäkringskassan var sonens behov inte tillräckligt omfattande för att ge rätt till bidrag. Försäkringskassan beaktade att BB gick i skolan på vardagarna och ansåg att hans omvårdnads- och tillsynsbehov då skulle tillgodoses genom skolan som ett annat samhällsstöd. Den omständigheten att han hade distansundervisning beaktades inte utan det bedömdes vara skolans ansvar att se till att alla elever får det individuella stöd som behövs.
6. Allmänna ombudet för socialförsäkringen överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Göteborg och yrkade att AA skulle beviljas ett halvt omvårdnadsbidrag. Enligt allmänna ombudet saknas det stöd i förarbetena för att betrakta skolan som ett annat samhällsstöd. Förvaltningsrätten avlog överklagandet.

7. Allmänna ombudet överklagade till Kammarrätten i Göteborg som upphävde underinstansernas avgöranden och bestämde att AA hade rätt till en fjärdedels omvårdnadsbidrag.
8. Kammarrätten konstaterade att gymnasieskolan är en offentligt finansierad verksamhet som i praktiken kan medföra att ett barns behov av omvårdnad och tillsyn tillgodoses av skolan under tiden som barnet befinner sig där. I den mån gymnasieskolan tillgodoser ett barns behov av omvårdnad och tillsyn var den därför att anse som ett annat samhällsstöd. Eftersom BB fick distansundervisning, och det enligt obestridda uppgifter endast erbjöds lärarstöd en halv dag per vecka, bedömdes hans behov av tillsyn dock inte kunna tillgodoses i någon beaktansvärd grad genom gymnasieskolan som ett annat samhällsstöd.
9. Enligt kammarrätten gav utredningen i målet stöd för att BB på grund av sin funktionsnedsättning hade mer än måttliga behov av omvårdnad och tillsyn, men att behoven inte var av sådan omfattning att de kunde anses vara stora.

YRKANDEN M.M.

10. *Allmänna ombudet för socialförsäkringen* yrkar att AA ska beviljas ett halvt omvårdnadsbidrag för BB för den sökta perioden och vidhåller att skolan inte ska betraktas som ett annat samhällsstöd.
11. AA anser att överklagandet ska bifallas.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

12. Frågan i målet är om skola utgör sådant annat samhällsstöd som ska påverka rätten till omvårdnadsbidrag.

Rättslig reglering m.m.

13. Enligt 22 kap. 3 § första stycket socialförsäkringsbalken har en försäkrad förälder rätt till omvårdnadsbidrag för ett försäkrat barn, om barnet på grund av funktionsnedsättning kan antas vara i behov av omvårdnad och tillsyn under minst sex månader i sådan omfattning som anges i 4 §.
14. Av 4 § framgår att omvårdnadsbidraget lämnas som en fjärdedels förmån om barnet har mer än måttliga behov av omvårdnad och tillsyn på grund av funktionsnedsättning, halv förmån om barnet har stora sådana behov, tre fjärdedels förmån om barnet har mycket stora behov, och med hel förmån om barnet har särskilt stora behov av omvårdnad och tillsyn på grund av funktionsnedsättning.
15. I 5 § anges att vid bedömningen av behovet av omvårdnad och tillsyn ska det bortses från de behov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Vid bedömningen ska det även bortses från behov som tillgodoses genom annat samhällsstöd.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

16. Omvårdnadsbidraget syftar till att förbättra en förälders ekonomiska förutsättningar att tillgodose ett barns behov av omvårdnad och tillsyn till följd av barnets funktionsnedsättning. Av regleringen i 22 kap. 3 och 4 §§ socialförsäkringsbalken framgår att det är behovet av omvårdnad och tillsyn som avgör omvårdnadsbidragets omfattning. Ersättningen utgår som utgångspunkt bara för arbetsinsatser som en förälder utför för att tillgodose barnets behov av omvårdnad och tillsyn (jfr prop. 2017/18:190 s. 66 och 90).

17. Vid bedömningen av hur stort ett barns behov av omvårdnad och tillsyn är ska det enligt 22 kap. 5 § socialförsäkringsbalken bortses från behov som tillgodoses genom annat samhällsstöd. Bestämmelsen infördes för att förhindra att samma omvårdnads- och tillsynsbehov kompenseras två gånger.
18. Av förarbetena framgår att det vid beräkningen av storleken på omvårdnadsbidraget ska beaktas sådant annat utgående samhällsstöd som är avsett att täcka samma eller delvis samma behov som omvårdnadsbidraget. Om ett barn har beviljats t.ex. insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade eller assistansersättning så kan det alltså påverka förutsättningarna för rätten till omvårdnadsbidrag på så sätt att stöd inte får lämnas för samma behov två gånger. Samma sak gäller i förhållande till insatser inom sjukvårdshuvudmannens ansvar (a. prop. s. 72).
19. I förarbetena görs även en genomgång av andra närliggande stödformer och förmåner i syfte att identifiera eventuella överlappningar. Här nämns bl.a. insatser som korttidsboende och avlösning i hemmet (a. prop. s. 45).
20. Av förarbetena kan sålunda utläsas att en tillämpning av bestämmelsen om annat samhällsstöd i 22 kap. 5 § socialförsäkringsbalken förutsätter att det har fattats ett beslut om en stödåtgärd som syftar till att tillgodose samma eller delvis samma behov som omvårdnadsbidraget.
21. Det förhållandet att ett barn omfattas av skolplikt eller är inskrivet i gymnasieskolan aktualiserar således inte en tillämpning av bestämmelsen, dvs. skola utgör inte ett sådant annat samhällsstöd som avses i 22 kap. 5 § socialförsäkringsbalken.
22. Att ett barn går i skolan får emellertid ändå betydelse vid prövningen. Under skoltid utför föräldern i regel inte några arbetsinsatser för att tillgodose barnets omvårdnads- och tillsynsbehov, och det finns följaktligen inget att ersätta. Det

förekommer dock att föräldrainsatser är nödvändiga även under skoltid, t.ex. när ett barn inte kan vistas i skolan. Sådana insatser kan beaktas till den del det är fråga om skäligt merarbete med anledning av barnets funktionsnedsättning (jfr RÅ 2009 ref. 20).

23. Såvitt avser det nu aktuella fallet framgår det av utredningen att BB till följd av sin funktionsnedsättning har behov av AAs omvårdnad och tillsyn även under skoltid. Högsta förvaltningsdomstolen gör dock bedömningen att BBs behov av omvårdnad och tillsyn inte är av en sådan omfattning som krävs för att ett halvt omvårdnadsbidrag ska utgå. Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Petter Asp, Marie Jönsson, Linda Haggren och Magnus Medin.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Sarah Helaoui.